

FRENYÓ ZOLTÁN

ELŐSZÓ PROHÁSZKA OTTOKÁR¹

Szellemi örökségre főként akkor gondol az ember, amikor megcsappannak vagy eltömődnek azok az életadó források, amelyek a jelent táplálják. Szükségét érezzük ilyenkor, hogy erőt merítsünk eleink szelleméből, akik maradandó értékek hirdetésének s egy emberibb élet kialakításának szentelték pályájukat. Ilyen alakja a magyar örökségnek Prohászka Ottokár, akinek munkásságára mint élő vizek forrásának közvetítőjére tekinthetünk.

Prohászka Ottokárt, aki 1905-től Székesfehérvár püspöke volt, tisztelői régóta Magyarország apostolának és tanítómesterének nevezik. A XIX. század végén, egy bágyadt és dekadens korban emelte fel a szavát azért, hogy a fizikai nyomorúságból és az erkölcsi züllésből népét felemelje. Évtizedeken át páratlan energiával folytatott hitéleti és szociális tevékenységével új irányt szabott a keresztény gondolkodásnak és az emberi politikának.

Prohászka Ottokár szerteágazó alkotó működése halatlanul gazdag lelki életéből táplálkozott. Ebből fakadtak mindazok az eredmények, amelyek a kortársakat és az utókort bámulattal töltötték el. Egyszerre volt teológus és filozófus, püspök és lelkipásztor, szociális apostol, közéleti ember, politikus, képviselő, tanár, karizmatikus szónok, író,

---

¹ Laudatio „Prohászka Ottokár hitéleti és szociális tevékenysége” címmel a Magyar Örökség Díj ünnepségén az MTA Dísztermében, Budapesten, 2009. december 19-én. Megjelent „Prohászka püspök – mint magyar örökség” címmel: Új Ember, LXV. évf. 51–52. (3201–3202.) sz. 2009. december 20–27. 4.; Frenyó Zoltán: Prohászka Ottokár és a keresztény nemzeti újjászületés. Kairosz Kiadó, Budapest, 2018. 7–9.

szerkesztő, újságíró és misztikus elmélkedő, aki egész tevékenységét Magyarország lelki és erkölcsi újjászületésének szolgálatába állította.

Kiváló képzettsége, hatalmas műveltsége legendás, apostoli egyszerűséggel párosult. Mindenkiel szót értett, aki felkereste, mindenki gyóntatója volt, mindenki levelére válaszolt. Akinek csak tehette, mindenkinek gondját viselte, püspökségének javait önzetlenül s szinte teljesen szétosztotta.

Hitéleti és szociális működése számtalan területet ölel fel. Megreformálta a papképzést, amivel egy új papi nemzedéket teremtett. Országszerte lelkigyakorlatokat és hitszónoklatokat tartott egész életében. Nevezetesekké váltak rendszeres, úgynevezett konferenciabeszédei éppúgy, mint a Katolikus Nagygyűléseken elmondott beszédei, amelyeknek ünnepezt szónoka volt. Ott volt a Regnum Marianum megalapításánál, amelynek szellemi vezére lett, s amely felmérhetetlen hatást gyakorolt a magyar társadalom későbbi történetére, s ott volt a magyar cserkészmozgalom kezdeteinél is. Püspöki körlevelei, a kor fontos dokumentumai, iránymutató megnyilvánulások voltak.

XIII. Leó pápa szellemét hozta hazánkba, akinek magyarra fordította és kiadta korszakos körlevelét, a Rerum Novarum kezdetű enciklikát, amely élesen és sürgetően vetette fel a munkáskérdést mint a kor botrányát. Prohászka Ottokár a századelőn kibontakozó keresztényszocialista mozgalom egyik vezéralakjává és a rá oly jellemző gyakorlati kereszténység szószólójává vált.

Prohászka szellemiségéből született meg a Szociális Misziótársulat, a katolikus szociális munka szervezete, amely családgondozással, gyermekvédelemmel, kórház-, fogház- és gyármisszióval, ifjúsági és asszonyszövetségek szervezésével, szeretetotthonok, árvaházak, népkonyhák, napközi otthonok és gazdasszonyképzők működtetésével foglalkozott, s amely így egész Európában egyedülálló jelenség volt.

A nagy háborúban e szervezet keretén belül létesült a csobánkai hadiárvaház. Szintén a háború folyamán Prohászka

Ottokár örökbérletre irányuló földreform-javaslattal állt elő. Az ettől eltérő későbbi törvény alapján maga parcelláz-tatta föl püspöki birtokainak egy részét. Még 1906-ban Tulipán néven mozgalmat indított a magyar ipar védelmére, a nemzeti munka becsületére.

Összegyűjtött munkái 25 kötetre rúgnak. *Föld és ég, A diadalmas világnézet, Modern katolicizmus, Elmékedések az Evangéliumról, Kultúra és terror* és megannyi más nagyhatású művében egy korszerű magyar katolikus világnézet és kultúra kialakításáért szállt síkra.

1912-ben, 30 éves írói jubileumán Prohászka a Kisfaludy Társaság nevében Négyessy László, a stilisztika nagynevű professzora köszöntötte, aki méltán emelte ki erényei közül működésének általános „energetikai” hatását szellemi életünkre. 1927-ben hagyta itt a földi küzdőteret, legjellegzetesebb tevékenysége közepette, midőn a budapesti Egyetem téri templom szószékén szentbeszédet tartva örök sorsunkról s a bűnbánatról beszélt. Prohászka már életében sokan szentként tisztelték, halálát pedig az egész ország meggyászolta.

Amikor most a magyar örökség jeles tagjaként idézzük fel Prohászka Ottokár alakját, bizakodva gondolunk arra, hogy gazdag irodalmi hagyatéka éppúgy, mint nemzedékeken átívelő eleven szelleme segítségünkre lesz egy emberhez méltóbb magyar kultúra és élet kialakításában.